

PLAN OCHRONY REZERWATU PRZYRODY

PRZEŁOM HOŁUBLI

(STRESZCZENIE)

czerwiec 2002r.

**OPRACOWANO W BIURZE URZĄDZANIA LASU I GEODEZJI LEŚNEJ
ODDZIAŁ W PRZEMYSŁU**

1. Cel utworzenia, przedmiot i forma ochrony

Rezerwat „Przełom Hołubli” utworzony został z dnia 11 grudnia 1995 r. zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z dnia 23 stycznia 1996 r.). Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych fragmentu starodrzewu lipowego oraz malowniczej doliny Hołubli.

2. Położenie

Rezerwat położony jest we wschodniej części województwa podkarpackiego w powiecie przemyskim, w gminie Przemyśl na terenie wsi Wapowce (4,25 ha) oraz w gminie Krasiczyn, na terenie wsi Korytniki (42,18 ha).

Zajmowane przez rezerwat grunty stanowią własność Skarbu Państwa i zarządzane są przez Nadleśnictwo Krasiczyn, podległe Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie. Rezerwat wchodzi w skład obrębu Hołubla, leśnictwa Wapowce. Obejmuje oddziały: 94d,f, 95c, 107a-d oraz 108a.

3. Powierzchnia

Powierzchnia rezerwatu wynosi 46,43 ha i jest o 0,01 ha większa od podanej w zarządzeniu powołującym rezerwat, wynoszącej 46,42 ha. Różnica ta wynika z przeprowadzonych w trakcie ostatniej rewizji planu u.l. pomiarów geodezyjnych i konieczności dokonania wyrównania powierzchni w obrębie sąsiadujących ze sobą oddziałów. W powierzchni rezerwatu 46,04 ha to powierzchnia leśna zalesiona i niezalesiona oraz 0,39 ha będąca powierzchnią leśną związaną z gospodarką leśną (drogi leśne – 0,25 ha, linie podziału powierzchniowego – 0,14 ha).

4. Synteza wartości przyrodniczych rezerwatu

Do najcenniejszych elementów przyrody rezerwatu należą ekosystemy leśne tworzone przez lasy bukowo-dębowo-lipowe oraz krajobraz przełomowej doliny potoku Hołubla. Ponadto występują tu inne cenne elementy, uzupełniające listę przedmiotów ochrony objętą zarządzeniem. Są to: okazałe, pomnikowe drzewa, stanowiska chronionych i rzadkich roślin, w tym gatunków górskich a także odsłonięcie fliszu karpackiego na skarpie nad potokiem.

Lasy lipowe stanowią w rzeczywistości płaty grądu *Tilio – Carpinetum* oraz żywej buczyny karpackiej w formie podgórskiej *Dentario glandulosae-Fagetum collinum* z jednostkowym udziałem obu gatunków lip: drobnolistnej *Tilia cordata* i szerokolistnej *T. platyphyllos*. Pozostałe gatunki budujące warstwę drzew to buk, dąb, grab, modrzew i brzoza brodawkowata.

Pomnikowe drzewa, to: topola biała (uznany prawnie pomnik przyrody), buk, jawor, lipy, dąb szypułkowy.

Stanowiska chronionych i rzadkich roślin zlokalizowane są głównie w obrębie najbardziej naturalnych płatów roślinności. Do najciekawszych roślin chronionych należą: kłokoczka południowa *Staphylea pinnata*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, bluszcz pospolity *Hedera helix* w formie kwitnącej, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*, gnieźnik leśny *Neottia nidus – avis*, miodownik melisowaty *Melittis melisophyllum*,

skrzyp olbrzymi *Equisetum telmateia*, a do rzadkich zaliczono przede wszystkim **gatunki górskie**, jak: żywiec gruczołowaty *Dentaria glandulosa*, przetacznik górski *Veronica montana*, paprotnik kolczysty *Polystichum aculeatum*, nerecznica szerokolistna *Dryopteris dilatata*, sałatnica leśna *Aposeris foetida*.

Formy geomorfologiczne występujące w rezerwacie w postaci przełomów, wąwozów i dolin erozyjnych odznaczają się wyjątkowymi walorami krajobrazowymi, są ponadto świadectwem dynamicznych procesów erozyjnych kształtujących rzeźbę terenu. Najbardziej aktywne procesy występują we wschodniej części rezerwatu jako efekt erozji potoku oraz erozji powierzchniowej i sufozji. Całość elementów rzeźby terenu tworzy niezwykle malowniczy **krajobraz**.

5. Zagrożenia zewnętrzne i wewnętrzne

Głównym zagrożeniem dla rezerwatu są działania związane z infrastrukturą techniczną w obrębie rezerwatu i terenów bezpośrednio z nim sąsiadujących. Wzdłuż wschodniej jego granicy przebiega droga, aktualnie przebudowywana i poszerzana. Prace te spowodowały odsłonięcie ściany lasu od strony drogi, a także zaśmiecenie obrzeża odłamkami gruzu, betonu itp., zepchnięcie zwałów gleby na skarpę w rezerwacie, zniszczenie i uszkodzenie wielu drzew i roślin zielnych.

Jednym z najcenniejszych elementów florystycznych rezerwatu jest kłokoczka południowa, dla której największym zagrożeniem jest nadmierne ocienienie przez wyższe warstwy roślinności i konkurencja o przestrzeń innych gatunków krzewów. Spore zagrożenie dla krzewów kłokoczki stwarza zwierzyna płowa, głównie sarny, które nagminnie osmykują i zgryzają jej pędy, wskutek czego znaczna ich część usycha.

Zagrożeniem dla wartości przyrodniczych i krajobrazowych jest ruch turystyczny, powodujący zaśmiecanie i wydeptywanie najbardziej uczęszczanych miejsc.

Z grupy naturalnych zagrożeń abiotycznych szkody w drzewostanie powodują silne wiatry, gołoledź, śnieg (głównie przy opadach śniegu na ulistnione drzewostany, jak to miało miejsce w kwietniu 1999 i 2000r. oraz silnie wiejących wiatrów na przełomie lat 2001 i 2002.). Z czynników naturalnych niebagatelne znaczenie ma erozja powierzchniowa, czego efektem jest obsuwanie się niektórych partii terenu wraz z porastającym go drzewostanem.

6. Koncepcja ochrony walorów przyrodniczych rezerwatu

Podstawową zasadą w okresie obowiązywania planu ochrony rezerwatu „Przełom Hołubli” będzie jak największe ograniczenie ingerencji człowieka w procesy zachodzące w ekosystemach leśnych.

Istotne jest, aby nie dopuszczać do nadmiernego przegęszczenia drzewostanów w młodym i średnim wieku kiedy silna konkurencja o światło powoduje bardzo intensywny wzrost wysokości. Ma to na celu zabezpieczenie przed ewentualnymi śniegołomami, które mogą zagrażać nadmiernie wybujałym drzewostanom. Należy więc regulować w nich zwarcie przy pomocy zabiegów o charakterze trzebieży wczesnych (oddz. 108a).

Zasadniczym zadaniem realizowanym w celu ochrony wartości krajobrazowych będzie ograniczenie rozbudowy infrastruktury technicznej oraz

ochrona przed niekorzystnym wpływem ruchu turystycznego poprzez odpowiednie wyposażenie trasy ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej w kosze na śmieci a także odpowiednie oznakowanie granic rezerwatu.

Należy objąć szczególną ochroną najbliższe otoczenie pomnikowych drzew, a w szczególności stanowiącej pomnik przyrody topoli, rosnącej przy północno-zachodniej granicy rezerwatu. Wszelkie prace prowadzone w sąsiednim wyłączeniu powinny być prowadzone ostrożnie, aby nie uszkodzić chronionego drzewa.

Jednym z istotnych zadań jest również zachowanie optymalnych warunków dla chronionego, rzadkiego krzewu – kłokoczki południowej *Staphylea pinnata*. Gatunek ten należy do roślin światłolubnych, najlepsze warunki rozwoju znajduje w widnym fragmencie lasu. Dla utrzymania i odnawiania się tego cennego gatunku niezbędne jest odpowiednie kształtowanie warunków ekologicznych, głównie świetlnych. Sprowadza się to do utrzymania umiarkowanego zwarcia koron warstwy drzew oraz usuwania pojawiających się w obszarach występowania kłokoczki innych gatunków podszytowych oraz, w miarę potrzeby, odnowień naturalnych gatunków głównych.

W okresie obowiązywania planu przewiduje się wykonanie następujących prac:

I. Zabiegi obligatoryjne:

1. obserwacja procesów naturalnych na terenie całego rezerwatu;
2. ochrona stanowiska kłokoczki południowej (oddz. 108a) – obserwacja warunków świetlnych, stanu i dynamiki populacji;
3. cięcia pielęgnacyjne mające na celu kształtowanie odpowiedniej struktury, zwarcia i składu gatunkowego:
  - o charakterze trzebieży wczesnych
    - oddz. 108a – 2 x 3,48 ha w I dziesięcioleciu.
3. ustawienie tablic:
  - 5 urzędowych z napisem: „Rezerwat przyrody prawem chroniony” w narożnikach rezerwatu i przy wlotach dróg;
  - 2 informacyjnych przy wejściu do rezerwatu od strony drogi
4. odtworzenie zniszczonej roślinności od strony modernizowanej drogi, uprzątnięcie gruzu, połamanych drzew i zwałów ziemi.

II. Zabiegi fakultatywne:

1. odślanianie stanowiska kłokoczki południowej w przypadku jego nadmiernego ocienienia;
2. popieranie odnowień naturalnych lipy, szczególnie szerokolistnej *Tilia platyphyllos*

6.1. Zestawienie planowanych zabiegów ochronnych i pielęgnacyjnych w rezerwacie „Przełom Hołubli”

Wydzielenie	Planowany zabieg	Metoda	Cel
1	2	3	4
<i>Zabiegi obligatoryjne</i>			
108a	Ochrona stanowiska kłokoczki południowej	Obserwacja warunków świetlnych w obrębie stanowiska	Utrzymanie optymalnych warunków świetlnych w obrębie stanowiska
108a	Pielęgnacja drzewostanów w młodszych klasach wieku	Cięcia pielęgnacyjne w młodych drzewostanach o charakterze trzebieży wczesnych – ochrona czynna stabilizująca.	Uzyskanie optymalnego zwarcia i odpowiedniego dla danego zbiorowiska składu gatunkowego, uodpornienie drzewostanów od wiatru i śniegu poprzez uzyskanie odpowiedniego zadrzewienia
94d,f, 95c, 107c,d	Pozostawienie procesom naturalnym zbiorowisk leśnych	Ochrona częściowa zachowawcza (warunkowa)	Zachowanie naturalnych zbiorowisk leśnych, obserwacja zachodzących w nich procesów naturalnych
94d,f, 95c,	Odtworzenie zniszczonej roślinności wzdłuż modernizowanej drogi	Ochrona czynna renaturalizacyjna – wprowadzenie gatunków drzew i krzewów zgodnie z potencjalną roślinnością naturalną z uwzględnieniem strefy ekotonowej	Przywrócenie stanu biocenozy przed modernizacją drogi
<i>Zabiegi fakultatywne</i>			
107a,b	Popieranie odnowień naturalnych lipy	W miarę potrzeby – pielęgnacja i ochrona odnowień Lp: usuwanie przygłuszających gat. podszytowych w kępach odnowienia lipowego.	Popieranie i wspomaganie naturalnych tendencji rozwojowych w kierunku zbiorowiska potencjalnego.
108a	Ochrona stanowiska kłokoczki południowej	Usuwanie nadmiernie rozwijającego się podszytu, usuwanie pjd. drzew w młodszych klasach wieku	Odtworzenie właściwych warunków świetlnych (zwarcie górnych warstw: drzewostanu i podszytu nie przekraczające 70%)

6.2. Przeciwdziałanie negatywnym oddziaływaniom czynników wewnętrznych i zewnętrznych

Ogólną wskazówką dotyczącą przeciwdziałania czynnikom zarówno pierwszej jak i drugiej z wymienionych grup, jest utrzymywanie dużej odporności naturalnej ekosystemów rezerwatu poprzez dążenie do zachowania ich prawidłowej struktury oraz procesu odnawiania się drzewostanu.

Rezerwat „Przełom Hołubli” jest obiektem o stabilnej równowadze ekologicznej. Nie obserwuje się tu szczególnego zagrożenia zarówno ze strony czynników biotycznych jak i abiotycznych. Niemniej jednak zauważalne są tu niektóre niekorzystne zjawiska, którym należy przeciwdziałać.

Czynnikom natury abiotycznej takim jak silny wiatr, śnieg i gołoledź można zapobiegać poprzez odpowiednie kształtowanie struktury jego drzewostanów oraz otaczających rezerwat, dążąc do uzyskania budowy wielopiętrowej i wielogatunkowej.

Jednym z istotnych czynników zewnętrznych jest ruch turystyczny, którego negatywny wpływ można ograniczyć przez prawidłowe oznakowanie tras wędrówek turystów, a przede wszystkim dokładne oznakowanie granic rezerwatu w sposób nie budzący wątpliwości, że mamy do czynienia z obiektem chronionym.

Dość istotnym elementem, zakłócającym harmonię w krajobrazie tego terenu jest modernizowana obecnie droga leśna, która jest przebudowywana i poszerzana. Wszelkie prace z tym związane muszą być wykonywane bez naruszania substancji rezerwatu, a jakiegokolwiek elementy obce będące ich efektem (beton, gruz) należy niezwłocznie usunąć z obszaru rezerwatu.

6.3. Ochrona granic

W celu należytej ochrony terenu rezerwatu należy oznakować jego granice poprzez:

- ustawienie 5 tablic urzędowych (ostrzegawczych) w narożnikach rezerwatu oraz przy wlotach dróg na jego teren;
- ustawienie 2 tablic informacyjnych zawierających podstawowe dane o rezerwacie – cel utworzenia, powierzchnię, opis najważniejszych walorów, schematyczną mapkę, wykaz przepisów obowiązujących na jego terenie, informacje o zarządcy terenu (adres, nr telefonu siedziby Nadleśnictwa Krasiczyn) – przy wejściu do rezerwatu drogą prowadzącą z Hołubli;
- uzupełnienie oznakowania granicy w części południowo-wschodniej.

Brak odpowiedniego oznakowania granic rezerwatu był prawdopodobnie jedną z przyczyn zniszczeń, jakie powstały przy modernizacji drogi leśnej.

6.4. Zasady udostępnienia turystycznego

Rezerwat „Przełom Hołubli” jest obiektem udostępnionym do zwiedzania turystycznego.

Wzdłuż północno-wschodniej granicy rezerwatu przebiega trasa ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej „Dolina Hołubli”. Rozpoczyna się przy północno-wschodnim krańcu rezerwatu w miejscu, gdzie potok Hołubla przecina drogę leśną następnie podąża nią wzdłuż krawędzi doliny Hołubli do ponownego przecięcia się potoku z drogą. Dalej ścieżka przebiega poza obszarem rezerwatu.

Na trasie ścieżki rozlokowano 6 przystanków oznakowanych tablicami informacyjnymi.

Mając na uwadze prawidłowe wyposażenie i oznakowanie ścieżki zaleca się następujące działania:

- ✓ wejście do rezerwatu należy wykonać w formie bramy wejściowej lub poletka recepcyjnego zaopatrzonego w tablicę z podstawowymi informacjami i mapą rezerwatu. W miejscu tym powinny być też umieszczone i podane do wiadomości zasady poruszania się i przebywania w rezerwacie oraz informacja o zarządcy lub strażniku rezerwatu, do którego można zwracać się o pomoc lub któremu można zgłaszać uwagi o rezerwacie;
- ✓ trasę ścieżki należy wyposażyć w kosze na śmieci i deszczochron.

Ponadto proponuje się modyfikację trasy ścieżki poprzez jej przedłużenie i poprowadzenie przez południową część rezerwatu drogą biegnącą od

skrzyżowania z linią oddziałową 107/108. Trasa ta udostępni najpiękniejsze zakątki rezerwatu, z pomnikowymi drzewami oraz malowniczymi wąwozami.

Opracowała:
Lilianna Witkowska-Wawer